

„schola vernacula“, tu imamo idejo ljudske šole, katero je genijalni Komenski postavil na tisti temelj, na katerem še sedaj sloni in katerega tudi prihodnost ne bode mogla nadomestiti z boljšim. Tretje zlato zrno, katerega si izberemo, je to, da podlaga vsemu šolskemu učenju mora biti materinščina. Kakor znano je Komenski večino svojih knjig napisal najprej v češkem jeziku, katerega je znal jako spretno rabiti, in potem jih je prestavil v latinski jezik, jezik vseh učenjakov. V svojih velevažnih delih „Magna didactica“, „Janua linguarum reserata“, „Methodus linguarum novissima“, „Vestibulum januae linguarum“, „Atrium, palatium linguarum“ in drugih je razvil to zdravo načelo. Gospodstvo latinskega jezika na visokih šolah seveda ni mogel in ni hotel omajati, ampak pot za učenje latinščine in za vsako učenje je ugladil.

Velevažen korak v napredku šolstva je uvedenje nazornega nauka. Kdo ne pozna imena „Orbis pictus“, dela, ki je bilo predstavljeno v vse evropske in več azijskih jezikov in je največ pripo-

mogla k svetovni slavi Komenskega? „Orbis pictus“ je oče vseh ilustriranih knjig za otroke, po načelih te knjige poučuje sedaj zadnji učitelj in zadnja učiteljica v najbolj skriti vasi na celem izobraženem svetu. Preteklo je pa skoro 200 let, dokler je prodrla ta pedagogična resnica v življenje, resnica, da pouk mora začeti pri nazornem nauku.

Dodati hočem še jedno zrnce iz bogatega zaklada Komenskega spisov, in to je: šola nima samo namena poučevati, ampak tudi namen vzgajati mladino. Temelj vzgoje mu je strah božji, in v naši šolski postavi se isti princip izreka v besedah: Šola ima namen vzgajati mladino nravstveno-versko.

Ni moj namen govoriti o pansofistiških spisih Komenskega in preustrojenji latinskih in visokih šol, kar je istodobnike veliko bolj zanimalo, kakor nas. Zadostujejo naj te črtice, iz katerih je razvidno, da Komenskega smemo imenovati „učitelja narodov“ in da je vreden, da se ga tudi mi tukaj zbrani spominjamo s hvaležnim in naudušenim srcem.

Iz deželnega zbora kranjskega.

V.

Ustanovitev dveh stalnih učiteljskih mest na deželni kmetijski šoli na Grmu.

Finančni odsek (poročevalec poslanec Višnikar) nasvetuje:

Visoki deželni zbor naj sklene:

1. Pri deželni vinarski, sadjarski in poljedelski šoli na Grmu se stalno zistemizirata mesti:

a) drugega učitelja (pristava) z letno plačo 900 gld., s 6 petletnicami po 50 gld. in prostim stanovanjem;

b) mesto tretjega učitelja z letno plačo 700 gld., s 6 petletnicami po 40 gld. in prostim stanovanjem.

2. Deželni odbor se pooblašča, da prepušči pristavu in tretjemu učitelju primeren kos vrta za zelenjavo ter dovoli pristavu tudi deputat po 1 liter mleka na dan.

3. Prošnja Viljema Rohrmana za povišanje plače in stalno nameščenje se odstopi deželnemu odboru v rešitev.

Poslanec P o v š e krepko podpira predlog, da se šoli dajo stalno nameščene učne moči. Zavod je eminentne važnosti, a če je učitelj le začasno nameščen, ne more s tolikim veseljem delati zanj, kakor če je stalen in navezan na zavod. Dosedanja razlika v plačah voditeljevi in pristavovi je prevelika, pristav ima mnogo posla in

po svojih študijah zasluži večjo plačo. Zato predlaga, da se pristavovo mesto stalno namesti in plača zviša na 1000 gld., nasprotno pa opusti deputat po 1 liter mleka na dan, ker je itak v računih šola ločena od gospodarstva. Ta predlog je pri glasovanju ostal v manjšini z 2 glasoma, proti

so glasovali Nemci in slovenski člani finančnega odseka.

Drugi predlog poslanca Povšeta, da se sicer mesto tretjega učitelja zistemizira z letno plačo 700 gld. in 6 petletnicami po 40 gld., da pa se to mesto razpiše in šele čez jedno leto stalno popolni, je bil sprejet.

Na katerih berilih II. in III. čitanke bi se dalo iz zdravjeslovja (higijene) poučevati in v katerem obsegu?

(Nadaljevanje.)

Berilni spis 116.

1. Vsebina: Hlapenje; pri hlapenju se toplota veže; zgoščevanje hlapov; pri zgoščevanju hlapov se toplota izpušča.

2. Obseg pouka: Kadar uživamo vroče jedi, posebno tekoče, pihamo v nje, da odženemo s hlapovi nasičeni zrak; mešamo in prelivamo jih tudi, da jim spremenimo površje. Najbolje pa je premagovati glad in čakati ohlajenja. Prevročice jedi škodujejo zobem ter opekó usta in želodec. — V spalnicah, ki imajo vsled pomivanja mokra tla, ni zdravo spati. Mokrotla se spreminja v hlap in pri tem se utaja mnogo toplote, katera se vzame zraku, kojega dihamo. Kašelj, hripavost, nahod in druge nezgode so učinki tega. Da se tla še pred večerom posušé, je treba čez dan prevetrovati, po zimí pa vrh tega še kuriti. — V nekaterih boleznih obvezujemo kis (ocet) z ovijačami, ktere so se namočile v hladni vodi. To bi pa več škodovalo, kakor hasnilo, ko bi čez mokro hlapečo ovijačo ne ovili še suhe platnene obveze, ki zavaruje hlapu pot v zrak ter učini, da grejejo topli hlapovi vrat.

Berilni spis 117.

1. Vsebina: Najvažnejše o zvoku.

2. Obseg pouka: Premočni in preblizu razlegajoči se glasovi n. pr. krepko streljanje, vpitje, ploskanje i. dr. pretresujejo zrak in ž njim naše uho tako, da se lahko ušesna mrena, ki prepreza ušesno

jamo na dnu, kakor živalska koža na bobnu, pretrga, kar stori, da ne slišimo več. — Razposajeni otroci imajo slabo navado, da zavpijejo, zažvižgajo ali zaploskajo svojim pajdašem nenadoma na uho. Kako lahko pripravijo tem načinom svojega bližnjega ob velik dar božji, namreč ob sluh.

Berilni spis 119.

1. Vsebina: Nauk o svetlobi.

2. Obseg pouka: Bolehnim očem škoduje vsaka večja svetloba, pa tudi zdravim je nevšečna. Za take oči je treba senčil. Najnavadnejše senčilo je pokrivalo. Nekateri nosijo v olajšanje očala s temnimi stekli, kadar se jim blišči. Bliščeče svetilnice imajo itak senčila ali iz trdega papirja ali iz porcelana, kar očem zelo ugaja. Novorojenčke varujejo skrbne matere pred bliščobo, dobro vedoče, da slednja škoduje slabim očem, ki so še nenavajene belega dne.

Berilni spis 123.

1. Vsebina: Nekatero bolj umljive prikazni iz elektrike.

2. Obseg pouka: Električna ni le prirodna sila, marveč je tudi pripomoček k zdravju. Slaboživni in taki ljudje, kojim se je pohabil kak imeniten nerv, da jim večkrat udje odrekó svoj posel n. pr. ranjeni, nadalje mrtvoudni se poslužujejo časi z velikim pridom električnega kolovrata, priprave, na kateri se električna umetno nareja.